

Toen ik de aankondiging ontving van Uitgeverij SWP van de vertaling van de twee Amerikaanse beoordelingsschalen – *Beoordelingsschaal pedagogische kwaliteit, Leer- en leefomgeving voor baby's en dreumesen* en *Beoordelingsschaal pedagogische kwaliteit, Leer- en leefomgeving voor peuters en kleuters* – was mijn eerste reactie verbazing. Hè, weer een nieuwe beoordelingsschaal voor pedagogische kwaliteit? We hebben al zoveel beoordelingsschalen! Voegen deze instrumenten iets toe aan wat we al hebben, voor wie zijn ze bedoeld en hoe verhouden ze zich tot de bestaande beoordelingsschalen?

Met deze vragen in mijn achterhoofd begon ik de beoordelingsschalen kritisch door te nemen. Het nieuwsgierigst was ik uiteraard naar de beoordelingsschaal zelf, de toegepaste subcategorieën en de beschrijvingen van de beoordelingen. Zouden die iets toevoegen aan wat wij al kennen van de NCKO-Kwaliteitsmonitor? Het antwoord is ja. De leeftijdseisen zijn meer specifiek (er wordt onderscheid gemaakt tussen 0 tot 2 jaar en 2 tot 4 jaar), er zijn meer subschalen (waaronder 'ouders en staf' en 'dagelijkse individuele zorg') en de kwaliteitsniveaus worden uitgebreider beschreven. Ook in het kader van recente ontwikkelingen zoals de ontwikkeling van de Aanpak Gezonde Kinderopvang van het RIVM en de toegenomen aandacht voor gezonde voeding in de kinderopvang kunnen deze subschalen heel interessante en verrassende informatie opleveren.

Bestaande instrumenten

Hoe verhouden de vertaalde schalen zich tot de bestaande en veelgebruikte instrumenten? Bijvoorbeeld het instrument dat door de inspec-

Nieuwe instrumenten pedagogische

Door: Clarine de Leve

teurs kinderopvang van de GGD'en wordt gebruikt om de pedagogische praktijk van kindercentra en peuterspeelzalen te beoordelen – het *Veldinstrument observatie pedagogische praktijk kindercentra en peuterspeelzalen* (2014). Dit instrument is opgebouwd rond de vier pedagogische basisdoelen van Marianne Riksen-Walraven, de kern van (de beoordeling van) de kwaliteit van de Nederlandse kinderopvang. In de vertaalde beoordelingsschalen komen de basisdoelen niet expliciet voor en daarmee lijkt mij de uitkomst van de beoordelingsschalen moeilijk herkenbaar in de Nederlandse context. Het Landelijk pedagogienplatform kindercentra beschrijft in *Bouwstenen voor pedagogische kwaliteit* vijf sleutelfactoren als fundament die de kwaliteit van kinderopvang bepalen. Het pedagogienplatform voegde aan de vier basisdoelen van Riksen-Walraven een vijfde toe: opvoedingspartnerschap met ouders. Ook de vijf sleutelfactoren van het pedagogienplatform zijn niet herkenbaar in de nieuwe instrumenten.

Wat wordt er gemeten?

Kwaliteit kan onderverdeeld worden in twee pijlers: structurele kwaliteit en proceskwaliteit. Over deze twee pijlers gaan de beide beoordelingsschalen. Structurele kwaliteit wordt gebaseerd op structuurkenmerken (het aantal m² speeloppervlak, veiligheid, hygiëne, groeps grootte, et cetera). Proceskwaliteit, ook wel pedagogische kwaliteit genoemd, is de kwaliteit van de ervaringen die kinderen opdoen in hun interacties met de sociale en materiële omgeving. Het gaat bijvoorbeeld om het contact met leeftijdsgenootjes en de mate waarin de indeling en inrichting van de groepsruimte de ontwikkeling van het kind stimuleert. De beoordelingsschalen brengen onderdelen van de structurele kwaliteit en de proceskwaliteit in beeld. De instrumenten kijken summier naar de interacties tussen de volwassenen en de kinderen, terwijl in de moderne 'kwaliteitsoptiek' juist de pedagogische kwaliteit van de interacties en echte betrokkenheid van de pedagogisch medewerker of leerkracht met het kind het verschil maken! Ook wordt er niet geke-

ken naar of kinderen daadwerkelijk fijn en geconcentreerd kunnen spelen en leren voor zich zelf en samen met andere kinderen en volwassenen. Dat vind ik jammer.

Voor wie bedoeld?

Kinderopvangorganisaties onderzoeken steeds meer hoe ze cyclisch aan kwaliteit kunnen werken. Een zelfevaluatie-instrument kan hierbij een goed hulpmiddel zijn. Pedagogisch medewerkers (staf, zo worden de pedagogisch medewerkers en leerkrachten genoemd) spelen als direct verantwoordelijken voor het primaire proces in de groep een belangrijke rol als het gaat om kwaliteitsverbetering. Van hen wordt verwacht dat ze kritisch naar hun eigen praktijk kijken en zich actief afvragen wat ze nodig hebben om de dagelijkse ervaringen van de kinderen in de groep te optimaliseren. Met beide beoordelingsschalen krijgen pedagogisch medewerkers een praktisch instrument in handen om de kwaliteit te kunnen beoordelen. De meest voor de hand liggende optie is dat pedagogisch medewerkers en groepsleerkrachten zelf een item of schaal uitkiezen om op te reflecteren en mee aan de slag te gaan. Een andere optie is dat een collega komt kijken en dat ze samen aan de beoordelingen uitvoeren. Formeler wordt het als een leidinggevende komt observeren als onderdeel van een kwaliteitsverbeteringstraject. Nog formeler (en spannender) als de observaties door iemand 'van buiten' of een onderzoeker worden gedaan.

Zeven kwaliteitsniveaus worden beoordeeld

In beide beoordelingsschalen wordt gekeken naar zeven aandachtsgebieden:

- ruimte en meubilering;
- dagelijkse individuele verzorging;
- taal en redeneren;
- activiteiten;
- interactie;
- programmastructuur;
- ouders en staf.

voor het beoordelen van kwaliteit

De zeven aandachtsgebieden zijn weer onderverdeeld in afzonderlijke items. Zo is bijvoorbeeld het aandachtsgebied 'Ruimte en meubilering' weer onderverdeeld in 8 items. Per item staan beschrijvingen (kwaliteitsniveaus) waarvan kan aangegeven worden of deze al dan niet van toepassing zijn. De beoordelingsschalen lenen zich voor het inzetten van een verbetertraject op het gebied van deze zeven kwaliteitsniveaus. Immers, het item waar laag op gescoord werd, kan aangepakt worden. De beschrijvingen waar niet aan voldaan werd, geven de denkrichting voor de verbetering aan. Persoonlijk vind ik de aandacht voor toegankelijkheid van de materialen voor de kinderen positief. Toegankelijkheid is een begrip dat niet alleen voorkomt in het aandachtsgebied Ruimte en meubilering, maar ook in Taal en redeneren (boeken) en in Activiteiten.

Beoordeling

De termen die in het instrument gebruikt worden, zijn concreet beschreven. Bijvoorbeeld de term 'Toegankelijk' wordt beschreven met 'een substantieel deel van de dag'. Om verschil te kunnen maken tussen de termen 'enige', 'veel' en 'een variëteit', zijn de materialen bij verschillende items onderverdeeld in categorieën. Zo is bijvoorbeeld de speeluitrusting voor actief lichamenlijk spel onderverdeeld in 'Vaststaande uitrusting' en 'Verplaatsbare uitrusting'. Materiaal voor fijne motoriek is onderverdeeld in 'Klein bouw materiaal', 'Knutsel materiaal' en 'Overige kleine materialen' waar kinderen iets mee kunnen maken. De term 'Als het weer het toelaat' wordt in verschillende items van de schaal gebruikt wanneer het gaat over participatie in buitenactiviteiten van kinderen.

lkc-ontwikkeling?

Het beoordelingsinstrument is interessant om in een samenwerking tussen school en opvang te gebruiken. Het leent zich goed om gezamenlijk items en beoordelingscategorieën te bespreken: hoe zien we geïntegreerde pedagogische kwaliteit? Waar liggen de overeenkomsten en de verschillen? Wat spreken we af over de gezamenlijk inrichting van de zeven aandachtsgebieden van kwaliteit? Een leerkracht van het primair onderwijs aan wie ik de schalen had voorgesteld met de vraag of zij hier iets mee kon in het gesprek met haar collega's op school en in de kinderopvang, reageerde positief. Zij zag met name mogelijkheden in het samen nadenken over de inrichting van de ruimten, het ordenen van de materialen en het organiseren van activiteiten. Ook zag zij mogelijkheden voor het gebruiken van de schalen in verbetertrajecten.

Clarine de Leve is partner in Vyuoj
E: c.de.leve@vyuoj.nl

Beoordelingsschaal pedagogische kwaliteit (0-2);
Leer- en leefomgeving voor baby's en dreumesen |
Thelma Harms, Debby Cryer, Richard M. Clifford |
Vertaald door Renée de Kruijfen Louis Tavecchio | 2015 |
SWP Uitgeverij | ISBN: 9789088505584

Beoordelingsschaal pedagogische kwaliteit (2-4);
Leer- en leefomgeving voor peuters en kleuters |
Thelma Harms, Debby Cryer, Richard M. Clifford |
Vertaald door Renée de Kruijfen Louis Tavecchio | 2015 |
SWP Uitgeverij | ISBN: 9789088505577

De beoordelingsschalen voor de pedagogische kwaliteit van de leer- en leefomgeving voor baby's/dreumesen en peuters/kleuters zijn een vertaling van respectievelijk de *Infant/Toddler Environment Rating Scale* (ITERS-R) en de *Early Childhood Environment Rating Scales* (ECERS-R) van de Amerikaanse auteurs Thelma Harms, Debby Cryer, Richard M. Clifford. Tot nu toe waren de Nederlandse vertaling van de ITERS-R en ECERS-R alleen beschikbaar voor gebruik in wetenschappelijk onderzoek. In 2009 bracht het NCKO een op de wetenschappelijke ITERS-R en ECERS-R gebaseerde algemene kwaliteitschecklist voor leidinggevenden en kwaliteitswerkers in de kinderopvang uit. Deze checklist is opgenomen in de NCKO-Kwaliteitsmonitor.

Er zijn dus overeenkomsten tussen de checklist in de NCKO-monitor en de nu vertaalde ITERS-R en ECERS-R. De beoordelingsschaal uit de NCKO-monitor is beknopter en maakt geen onderscheid tussen de jongste (0 tot 2) en oudere (2 - 4) kinderen. Met deze vertaling is ook de wetenschappelijke versie toegankelijk en bruikbaar gemaakt voor de praktijkwerkers in de kinderopvang.

'Het beoordelingsinstrument is interessant om in een samenwerking tussen school en opvang te gebruiken.'

Op de servicepagina's van BBMP vindt u verschillende links naar informatie waarnaar in dit artikel verwezen is. W: bbmp.nl/service. Uw wachtwoord is 20bbmp15.

